

Список літератури

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Власюк Н.І. Місцеві фінанси: навчальний посібник / Власюк Н.І., Мединська Т.В., Мельник М.І. – К.: Алерта, 2011. – 328 с.
3. Луніна І. Підвищення ефективності місцевих запозичень в Україні / І. Луніна, Т. Вахненко // Економіст. – 2009. – №12. – С. 38-41.
4. Офіційний веб-сайт Асоціації міст України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.auc.org.ua/>.
5. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua>.
6. Офіційний веб-сайт Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua>.
7. Офіційний веб-сайт Національного рейтингового агентства «Рюрік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rurik.com.ua/our-research/articles.html>.
8. Постанова Кабінету міністрів України Про порядок здійснення місцевих запозичень від 16 лютого 2011 р. N 110. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
9. Розпорядження Кабінету міністрів України Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 1 квітня 2014 р. N 333 - р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.

Проведен анализ форм и состояния местных займов в Украине и предложено основные направления их улучшения.

Местные займы, облигации местных займов, муниципальные ценные бумаги, покрытие временных кассовых разрывов.

This article deals with the analysis of forms and state municipal loans in Ukraine. The basic directions of it improvement are offered.

Municipal loan, local bonds, local securities, cover temporary cash shortages.

УДК 369:336

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

А. В. Кириченко, кандидат економічних наук

Узагальнено наукові погляди на економічну природу фінансового механізму соціального страхування та обґрунтовано новий підхід до

© А.В. Кириченко, 2014

розкриття поняття „фінансовий механізм соціального страхування”. Узгоджено взаємодію елементів фінансового механізму соціального страхування.

Соціальне страхування, фінансовий механізм соціального страхування, фінансові методи, фінансові важелі, фінансові інструменти.

Огляд наукової літератури свідчить, що питаннями сутності та реалізації фінансового механізму, а також його складових присвячується значна кількість публікацій. Водночас, дотепер в економічній літературі поняття “фінансовий механізм соціального страхування” є малодослідженим науковцями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність та складові фінансового механізму соціального страхування стали предметом дослідження таких вчених як: Л. І. Васечко, Н. М. Зленко, І. Ю. Кондрат, Н. В. Мороз, В. Ф. Столяров, Н. А. Телічко та ін.

Мета дослідження – узагальнення сутності поняття “фінансовий механізм соціального страхування” вітчизняними та зарубіжними вченими.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий механізм соціального страхування регулює рух фінансових ресурсів, які акумулюються на рахунках фондів соціального страхування, здійснюючи рух від страхувальників до страховиків (у вигляді страхових внесків) і від страховиків до страхувальників (у вигляді страхових виплат). Насамперед зазначимо, що в літературі фінансовий механізм соціального страхування розкривається як “сукупність фінансових методів, форм і важелів управління фінансовими ресурсами, які

призначені для матеріального забезпечення громадян у разі настання страхових випадків”. Існує також думка, що фінансовий механізм соціального страхування – це “порядок і умови формування та використання коштів соціального страхування на встановлені державою цілі соціального захисту населення” [7]. Розглянемо деякі визначення поняття “фінансовий механізм соціального страхування” детальніше.

Фінансовий механізм соціального страхування слід розглядати, на думку І. Ю. Кондрат, як систему управління фінансовими відносинами щодо формування та використання страхових фондів з метою матеріального забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Його основою є процес формування страхових фондів. Створення фондів соціального страхування має особливості: тристоронність фінансових відносин щодо формування страхових фондів між найманими працівниками, роботодавцями і державою; підзвітність фондів органам державної влади; обмежена еквівалентність страхових внесків і страхових виплат відповідно до встановлених законодавством стандартів [5].

Н. М. Зленко пропонує тлумачення поняття “фінансовий механізм соціального страхування” як збалансованого руху фінансових ресурсів, що включає процеси формування, використання та резервування цільових коштів фондів загальнообов’язкового державного соціального страхування й фінансових інституцій, що надають послуги з соціального страхування за допомогою застосування відповідних фінансових методів і важелів, нормативно-правового, інформаційного, організаційного забезпечення з метою задоволення майнових інтересів фізичних осіб у випадках настання соціальних ризиків [3].

У контексті дослідження процесу формування та використання фінансових ресурсів Л. І. Васечко визначає та системно розкриває сутність фінансового механізму загальнообов’язкового державного соціального страхування – по-перше, як багатомірну комплексну структуру, що відображає сукупність форм, важелів, методів організації та планомірного використання коштів, акумульованих з метою матеріального забезпечення соціального захисту населення в разі настання страхових випадків; по-друге, як сукупність фінансових важелів розподілу й перерозподілу фінансових ресурсів для матеріального забезпечення населення та соціально економічного розвитку суспільства, котрі представлені трьома основними групами – фінансові важелі надходжень, фінансові важелі розподілу та фінансові важелі страхового резервування, завдяки яким реалізуються відносини у сфері соціального страхування [1]. Зазначимо, що фінансовим джерелом регуляторів надходжень і регуляторів розподілу виступають відповідні статті доходів і витрат у бюджетах страхових соціальних фондів. Разом з тим регулятори страхового резервування формуються за рахунок суми страхових внесків страхувальників до відповідних фондів. Разом з тим з метою забезпечення фінансової стабільності фондів утворюється резерв коштів кожного з таких фондів [7].

Н. А. Телічко зазначає, що фінансовий механізм соціального страхування – це механізм регулювання рухом відповідних страхових ресурсів (коштів) за допомогою спеціальних державних та недержавних фондів від страхувальників до страховиків (страхових внесків) та в зворотному напрямку (у вигляді страхових виплат), а також акумулювання фінансових ресурсів на рахунках цих фондів й їх інвестування з використанням різноманітних фінансових інструментів [8].

І. М. Дроздяк, визначаючи організаційно-економічний механізм соціального страхування як сукупність форм і методів, інструментів і важелів реалізації системи заходів соціального страхування, пов’язаних із формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів страховими фондами, що здійснюються з метою попередження соціальних ризиків і пом’якшення наслідків настання страхової події (безробіття, інвалідність, непрацездатність, досягнення похилого віку, потреба у медичній допомозі тощо) [2], на нашу думку, дає визначення фінансовому механізму соціального страхування.

Ми вважаємо, що фінансовий механізм соціального страхування – це сукупність елементів, що регулюють формування, розподіл, використання та резервування фінансових ресурсів державними страховими фондами та іншими інституціями, що здійснюють надання послуг із соціального страхування з метою попередження соціальних ризиків та соціального забезпечення населення у разі настання страхових випадків.

Кожний окремий елемент фінансового механізму соціального страхування має бути складовою єдиного цілого. При цьому кожний із них повинен функціонувати відносно самостійно (рисунок).

Взаємодія елементів фінансового механізму соціального страхування (розроблено автором)

До складу фінансового механізму соціального страхування входять такі основні елементи, як фінансові методи, фінансові важелі, фінансові інструменти, нормативно-правове, інформаційне та організаційне

забезпечення. На практиці широко застосовують такі фінансові методи: фінансове планування, оперативне управління, фінансовий контроль, фінансове забезпечення і фінансове регулювання [9]. Основними у рамках фінансового механізму соціального страхування є два методи: фінансове регулювання та фінансове забезпечення. Фінансове регулювання засновано на правовому регламентуванні розподільних відносин у суспільстві, тобто пов'язано зі здійсненням розподільних процесів у страховому фонді. Фінансове забезпечення здійснюється у трьох формах: самофінансування – покриття витрат власними доходами; бюджетне фінансування – здійснюється на безповоротній основі за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів; кредитування – форма фінансового забезпечення, яка полягає у тимчасовому використанні позичкових коштів на принципах поворотності, терміновості й платності. На основі цих методів здійснюється фінансове планування, фінансове оперативне управління, фінансовий контроль.

Фінансові методи відображають вплив фінансів на процеси, які відбуваються у сфері соціального страхування. Їх дія виявляється у ході формування та використання бюджетів страхових фондів.

Фінансові методи діють за допомогою фінансових важелів [6]. До останніх належать: умови та порядок формування фінансових ресурсів страхових фондів, принципи та умови використання фінансових ресурсів страхових фондів, фінансові норми та нормативи (ставки і мінімальний розмір заробітних плат, пенсій, ставки страхових внесків, норми бюджетного забезпечення) фінансові ліміти та резерви (ліміти бюджетного фінансування, резервні фонди страхових фондів), фінансові стимули та санкції (рівень заробітної плати, матеріальної допомоги, премії, пенсії, фінансування підготовки та перепідготовки кадрів; штрафи, пені).

Фінансові інструменти соціального страхування – це засоби, що застосовуються для виконання завдань, передбачених фінансовою політикою. Основними фінансовими інструментами є: страхові соціальні внески, бюджетні відрахування до соціальних страхових фондів цільового призначення.

Важливою складовою фінансового механізму соціального страхування є правове (закони, укази, постанови, накази), нормативне (інструкції, норми, методичні розробки) та інформаційне забезпечення (інформація про рух коштів, про платників, про отримувачів допомоги та послуг).

Суб'єктами соціального страхування є працівники, роботодавці, страховики та держава, а об'єктом – страховий випадок, із настанням якого у застрахованої особи виникає право на отримання матеріального забезпечення та соціальних послуг.

Фінансування соціального страхування здійснюється через фонди акумуляції фінансових ресурсів. До них входить обов'язкове соціальне страхування (державне) та добровільне соціальне страхування (недержавне). До складу першого можуть входити: пенсійний фонд, фонд соціального страхування на випадок безробіття, фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві, фонд соціального

страхування з тимчасової втрати працездатності, медичний фонд. До складу другого: недержавні пенсійні фонди, страхові організації, корпоративні фонди соціального страхування, банківські установи (в частині накопичення страхових внесків).

Повністю погоджуємося з Н. М. Зленко, яка фінансовий механізм соціального страхування розглядає через призму відповідних принципів та функцій, які притаманні системі соціального страхування загалом [3]. Ми переконані, що соціальне страхування базується на таких основних принципах: платність, солідарність та еквівалентність відшкодування. За відсутності хоча б одного з них система втрачає страхову ознаку [4]. Аналізуючи тлумачення функцій, які обґрунтовуються вченими, можна дійти висновку, що окремі функції дублюють одна одну, суттєво не відображаючи відмінностей між ними. Тому ми пропонуємо виділяти такі функції соціального страхування: організаційні (акумулююча, перерозподільча, контрольна) та соціально-економічні (захисна, економічна, демографічна).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Теоретичне обґрунтування фінансового механізму соціального страхування та його складових дозволить оптимізувати фінансування соціального страхування, точніше формулювати завдання, що постають перед соціальною сферою, що є вагомим підґрунтям для вирішення актуальних соціальних проблем.

Список літератури

1. Васечко Л. І. Фінансовий механізм соціального страхування в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / Л. І. Васечко. – Ірпінь, 2010. – 23 с.
2. Дроздяк І. М. Організаційно-економічний механізм соціального страхування сільського населення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.03 "Економіка та управління національним господарством" / І. М. Дроздяк – Львів, 2011. – 20 с.
3. Зленко Н. М. Формування фінансового механізму соціального страхування в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / Н. М. Зленко. – Львів, 2011. – 23 с.
4. Коваль О. П. Модернізація системи соціального страхування в Україні: аналіт. доп. / О. П. Коваль. – К.: НІСД, 2014. – 38 с.
5. Кондрат І. Ю. Фінансовий механізм соціального страхування / І. Ю. Кондрат, Н. В. Мороз // Маркетинг та логістика в системі менеджменту: тези доповідей ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 8-10 листопада 2012 р.) / Національний університет "Львівська політехніка". – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 203-204.
6. Крпельницька С. О. Соціальне страхування: навч. посіб. / С. О. Крпельницька, Т. В. Солоджук. – [2-ге вид. переоб. і доп.]. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 336 с.
7. Столяров В. Ф. Экономический механизм социального страхования [Электронный ресурс] / В. Ф. Столяров, Л. И. Васечко. – Режим доступа: <http://efaculty.kiev.ua/analytics/str/3/>
8. Телічко Н. А. Розвиток та оптимізація фінансового механізму соціального страхування в Україні / Н. А. Телічко // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 1 (35). – С. 104-109.

9. Фінанси: підручник / [Юрій С. І., Федосов В. М., Алексеєнко Л. М. та ін.]; за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.

Обобщены научные взгляды на экономическую природу финансового механизма социального страхования и обоснован новый подход к раскрытию понятия "финансовый механизм социального страхования". Согласованно взаимодействие элементов финансового механизма социального страхования.

Соціальне страхування, фінансовий механізм соціального страхування, фінансові методи, фінансові рычаги, фінансові інструменти.

Overview scientific views on the economic nature of the financial mechanism of social insurance and reasonably new approach to disclosure the term "financial mechanism of social insurance," agreed the interaction of elements of the financial mechanism of social insurance.

Social insurance, financial mechanism of social insurance, financial methods, financial leverage, financial instruments.

УДК 336.27 (477):336.001.25

ОЦІНКА СТАНУ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ

І.С. Маринкевич, аспірант*

Проведено оцінку сучасного стану та тенденцій державного боргу. Проаналізовано динаміку та структуру боргових зобов'язань за 2004-2013 рр. Побудовано регресійну модель залежності державного боргу від валового внутрішнього продукту, податкових надходжень та валової доданої вартості.

Державний борг, внутрішній державний борг, зовнішній державний борг, управління державним боргом.

Державний борг є невід'ємною частиною фінансової системи будь-якої країни світу. Нині у переважній більшості держав спостерігається тенденція до зростання обсягів боргових зобов'язань (рис. 1).

Великі розміри державного боргу України, а також, відповідно, зростання витрат на його обслуговування стають основним тягарем для державного бюджету та загрожують фінансовій безпеці.

Тому, вирішення питань щодо швидких темпів зростання державного боргу, неефективності його структури, раціонального

* Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент А.Г. Борщ

© І.С. Маринкевич, 2014